

Кафедра кримінального та адміністративного права

Робоча програма навчальної дисципліни

Державне (конституційне) право зарубіжних країн

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	293 Міжнародне право
Освітня програма	Міжнародне право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Київ • 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 293 Міжнародне право, освітньої програми Міжнародне право.

Розробник: Астрова Лариса Миколаївна, старша викладачка кафедри кримінального та адміністративного права Академії адвокатури України.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри кримінального та адміністративного права протокол № 2 від 24 листопада 2020 р.

Завідувач кафедри_____ Вереша Р.В., доктор юридичних наук

Схвалено Науково-методичною радою Академії адвокатури України

Голова НМР професор Гончаренко С.В.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки: 2
Загальна кількість годин – 90	
Кількість модулів – 2	Семестр: 3
для денної форми навчання:	
Аудиторних* – 40 годин	Лекції: 20 годин
самостійної роботи студента — 50 годин	
Вид підсумкового контролю: залік	Практичні/семінарські: 10 +10 годин
Форма підсумкового контролю: залік	

* В умовах карантину аудиторні заняття та усна форма контролю здійснюються із застосуванням технології відеоконференцз'язку на платформі *Google Workspace for Education* із забезпеченням надійної автентифікації студентів.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Конституційне право як галузь права у зарубіжних країнах є однією з базових юридичних дисциплін, що вивчається у вищих навчальних закладах.

За допомогою порівняльного аналізу змісту сучасних конституцій різних країн можна ознайомитися з конституційним устроєм і конституційними інститутами окремих країн, визначити найголовніші тенденції конституціоналізму та особливості конституційного розвитку держав

Програма навчальної дисципліни складається з двох частин загальної та особливої. У загальній частині студенти мають можливість ознайомитися з основними інститутами конституційного права. В особливій частині – з конституційним правом таких країн як США, Великої Британії, Італії, Франції, Швейцарії, ФРН та КНР.

Предметом навчальної дисципліни є: вивчення системи знань про конституційне право як галузі права конкретної держави, розуміння природи і змісту основних конституційно правових інститутів, особливостей закріплення форми правління, територіального устрою, моделей судової системи, місцевого самоврядування, правового статусу людини і громадянина.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення студентів з основними теоретичними положеннями галузі та основами конституційного права різних країн, допомогти здобути комплекс знань щодо сучасних концепцій держави, принципів політичної системи зарубіжних країн, різних форм правління, територіального устрою, основних моделей організації публічної влади та розуміння сучасних тенденцій розвитку конституціоналізму.

Мета вивчення навчальної дисципліни:

В процесі навчання здобувачі вищої освіти **повинні отримати** загальне уявлення про основні інститути конституційного права, знання про історію виникнення і становлення зарубіжних державно-правових інститутів, політико-правових ідей, теорій в порівняльному плані, що дасть їм можливість набути необхідні знання для розуміння державного ладу будь-якої країни.

Знання конституційної теорії і практики різних держав може допомогти у вивченні не тільки конституційного права України а і інших галузей права.

За підсумками вивчення навчальної дисципліни студенти набувають наступні компетентності:

- Знання та розуміння правових доктрин, теорій, політико правових ідей, принципів та системи джерел конституційного права в зарубіжних країнах, методів правового регулювання, історії виникнення та еволюції конституційно-правових інститутів конституційного права різних країн;

- Здатність до формулювання та аналізу різних підходів до регулювання та закріплення правового статусу людини і громадянина в різних країнах, видів поколінь прав людини, особливостей системи органів державної влади та місцевого самоврядування в зарубіжних країнах, форм правління, територіального устрою, правового режиму.
  - здатність характеризувати та структурувати конституційно-правові інститути, види виборчих систем, моделі судової системи, конституційного контролю, системи органів публічної влади в країнах з різними формами правління.
  - Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини, сучасних тенденцій розвитку конституціоналізму;
  - формулювання та розуміння конституційних цінностей і принципів людської гідності, свободи, рівності, верховенства права, демократії, сучасних концепцій держави.
  - здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми при оцінюванні різних конституційних актів, що регулюють конституційно-правові відносини в різних країнах.
  - Здатність аналізувати проблеми правового регулювання конституційно-правових інститутів(або їх відсутність чи неналежне правове регулювання) в країнах з різними правовими режимами та територіальним устроєм,
  - та вміти формулювати та обґрунтовувати різні правові позиції щодо їх ефективності або потреби в реформуванні.
- Цінування та повага різноманітності і мультикультурності при вивченні конституційного законодавства країн, що належать до різних правових систем
- Вирішувати практичні завдання з навчальної дисципліни демонструючи застосування набутих теоретичних знань на практиці.

Відповідно до освітньої програми «Міжнародне право», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- **ЗК-1** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- **ЗК-2** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння професійної діяльності.
- **ЗК-5** Здатність працювати як автономно, так і у команді, здатність працювати в міжнародному контексті.
- **ЗК-6** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права (у тому числі міжнародного права), його місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

- **ЗК-7** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.
- **ЗК-8** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо.
- **ЗК-9** Цінування та повага різноманітності і мультикультурності, здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
- **ЗК-10** Здатність діяти у навчальних і професійних ситуаціях відповідно до принципів академічної доброчесності та професійної етики, а також оцінювати поведінку інших із цих позицій.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

- **ФК-2** Здатність використовувати базові методи дослідження держави і права при виконанні професійних задач, встановлювати історичний контекст норм і режимів, формувати юридичні питання в абстрактно-теоретичному рівні.
- **ФК-10** Знання засад і доктрин національного та міжнародного права, а також змісту ключових правових інститутів, здатність до їх аналізу та прогнозування тенденцій розвитку; уміння використовувати ці знання і навички у практичній діяльності, надавати юридичні висновки й консультації, здійснювати юридичний супровід основних видів міжнародної співпраці та зовнішньоекономічних операцій, розробляти правову позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів, вести дискусію й дебати, а також виконувати інші види діяльності юриста з питань:
- **ФК-13** Спроможність усно та письмово викладати правові обґрунтування та висновки з дотриманням процесуальних форм документів, а також готовність здійснювати презентацію таких матеріалів.
- **ФК-14** Знання та розуміння національних інтересів України на міжнародній арені, здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання насамперед із предметної області для досягнення цілей професійної діяльності, швидко розуміти професійні завдання, оцінювати їхню складність,	ПРН-1
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, зокрема, з історичних та філософських наукових джерел, аналізувати їх та узагальнювати у відповідності до наукових критеріїв, використовувати базові методи історії та філософії при виконанні професійних задач, формулювати юридичні питання в абстрактно-теоретичному рівні.	ПРН-3
Демонструвати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень міжнародного права (публічного та приватного), порівняльного законодавства, національного права, ускладненого іноземним елементом, виявляти в подіях і фактах міжнародного життя тенденції та закономірності, формулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.	ПРН-10
Дискутувати з юридичних питань на високому рівні, бути коректним до представників іншої точки зору, виявляти сильні та слабкі сторони чужої аргументації.	ПРН -12
Діяти у навчальних і професійних ситуаціях етично та свідомо, відповідно до принципів академічної доброчесності та професійної етики, розуміти власну відповідальність за свої дії як у професійному розрізі, так і загальносуспільному.	ПРН-18
Самостійно приймати рішення, бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди.	ПРН-19
Усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін	ПРН-20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання з конституційного права зарубіжних країн для досягнення цілей професійної діяльності.	ПРН -1
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, аналізувати їх та узагальнювати у відповідності до наукових критеріїв, визначати специфіку джерел конституційного права країн, що належать до різних правових систем; самостійно здійснювати аналіз та давати правову оцінку конституційним актам, що регулюють конституційно-правові відносини в різних країнах; дослідити та пояснити спільні риси та відмінності між політико-правовими інститутами в різних країнах, оцінити їхні переваги та визначити недоліки правового регулювання з огляду на еволюцію сучасних конституційних систем.	ПРН-3
Демонструвати знання та розуміння правових доктрин, теорій, політико-правових ідей, принципів та цінностей в конституційному праві зарубіжних країн, формулювати та розуміти конституційні цінності і принципи людської гідності, свободи, рівності, верховенства права, демократії, сучасних концепцій держави. Аналізувати проблеми правового регулювання конституційно-правових інститутів (або їх відсутність чи неналежне правове регулювання) в країнах з різними правовими режимами та територіальним устроєм, та вміти формулювати та обґрунтовувати різні правові позиції щодо їх ефективності або потреби в реформуванні.	ПРН-10
Вміти вести дискусію з актуальних проблем конституційного права, працювати в команді , бути критичним , цінувати і поважати різноманіття думок та мультикультурність при вивченні конституційного законодавства країн, що належать до різних правових систем. Володіти базовими навичками риторики, та вміти доносити інформацію з певної проблематики доступно та зрозуміло.	ПРН-12 ПРН-18
Складати та узгоджувати план власного дослідження щодо тенденцій розвитку та динаміки конституційних змін в конституційному законодавстві різних країн. Давати короткий висновок щодо реформування конституційно правових інститутів в зарубіжних країнах, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання проблемних питань конституційного регулювання.	ПРН- 19

Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, формуючи правові висновки дотримуватись принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення. Критично оцінювати сучасні тенденції і перспективи конституційного процесу в різних країнах, проявляючи толерантність та готовність до інноваційних змін.	ПРН -20

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрації результатів навчання може бути:

1. Поточне письмове тестування, усні опитування.
2. Проведення колоквиуму.
3. Виконання індивідуальних завдань, робота групами, творчі завдання.
4. Вирішення задач, робота з кейсами, складання порівняльних таблиць, схем (у формі інфографіки) комп'ютерна презентація.
5. Проведення дебатів, дискусій, мозкового штурму.
6. Самостійна робота – підготовка рефератів/доповідей, написання есе, складання словника термінів.
7. Модульна контрольна робота.
8. Підсумковий контроль (залік диференційований).

ФОРМИ Й МЕТОДИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми поточного контролю	Методи поточного контролю
Контроль на семінарських/практичних заняттях	Усне опитування, тестові завдання, колоквиум вирішення задач, комп'ютерна презентація, створення порівняльних таблиць, схем(у формі інфографіки),робота групами,
Контроль на лекції	Участь у дискусіях, мозковий штурм
Самостійна робота	Написання рефератів, есе, проектів-досліджень, індивідуальне завдання складання словника – термінів.
Модульна контрольна	Тестові завдання та теоретичні питання
Підсумковий контроль	Залік диференційований

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Умовами допуску та отримання заліку з навчальної дисципліни є: активна участь у лекційних, семінарських та практичних заняттях, виконання різних видів завдань, в тому числі, індивідуальних. Обов'язковим є написання рефератів/ доповідей (не менше 3), есе (2), складання словника термінів з певної теми (2), відповіді на колоквиуму (2), модульної контрольної роботи та виконання роботи на дошці googlejamboard.

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студентів полягає у підготовці до семінарських занять, вимагає написання рефератів/доповідей , теми яких сформульовані в планах семінарських та практичних заняттях.

З метою підвищення ефективності засвоєння навчальної дисципліни на практичних заняттях передбачено виконання студентами *творчих завдань у формі складання інфографіки (порівняльних таблиць з певної тематики), підготовка комп'ютерної презентації, написання есе та ведення словника - термінів, підготовка стислих доповідей з тем запропонованих на кожне семінарське заняття.*

Шкала оцінювання (визначення рейтингу): національна та ECTS

Підсумки складання екзамену (заліку)

ВСЬОГО ОЦІНОК	СУМА БАЛІВ		ОЦІНКА ЄКТС	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
	екзамен	залік		Екзамен	залік
	90-100	50-65	A	Відмінно	зараховано
	82-89	42-49	B	Добре	
	74-81	39-41	C		
	64-73	34-38	D	задовільно	
	60-63	30-33	E		
	35-59	20-29	FX	незадовільно	не зараховано
	1-34	0-19	F		

Розподіл балів, що отримають студенти за видами робіт:

Усна відповідь на семінарі від 1 до 5 балів

Доповнення до основної доповіді від 1 до 2 балів

Підготовка презентації, інфографіка від 3 до 7 балів

Самостійна робота (написання есе від 2 до 5 балів

Рефератів/доповідей, словника-термінів

Індивідуальне завдання або робота в групі від 2 до 5 балів

Активна участь на семінарах у дискусіях та дебатах від 1 до 5 балів

Модульна робота(теоретичні питання +тест) до 10 балів

Додаткова оцінка : написання наукових робіт,
участь у наукових конференціях або аналітичний
огляд публікацій в англомовних виданнях – 10 балів.

Поточний контроль	Робота на лекціях Семінарські/практичні заняття	Модуль 1,2- 10 балів модуль 1 – 20 балів, модуль 2- 30 балів)
	Самостійна робота Інші види активностей	20 балів 10 балів
Підсумковий контроль	Модульна контрольна робота (1) Залік	10 балів
Всього		100 балів

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ/виконання письмового завдання	Критерії оцінювання
5	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, правильно відповідає на усі додаткові запитання викладача.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, відповідає на усі додаткові запитання викладача, але при цьому не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	У цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, відповідає частково на усі додаткові запитання викладача, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2	Не у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, практичних завдань та додаткових запитань викладача, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки.
1	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань, практичних завдань та додаткових запитань викладача.

Модульна контрольна 10 самостійна робота 20															
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2									
12 20						23 30							30	35	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
2	2	2	2	2	2	2	3	4	3	4	4	3			

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Проблемні лекції, лекції - бесіди, консультації, колоквиум, мозковий штурм, практичні заняття, пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий (метод проблемного викладу), семінари-дискусії, семінари з елементами аналізу, робота групами, «акваріум», кейс-метод, інтерактивна гра (онлайн-дошка googlejambord).

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

№ пп	Назва теми	Кількість годин			
		Всього	Л	С	Сам. роб.
	змістовний модуль 1				
	Загальна частина				
1.	Конституційне право як галузь права в зарубіжних країнах	6	2	–	4
2.	Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах	8	2	2	4
3.	Форми державного правління і державні (політичні)режими в зарубіжних країнах	6	-	-	6
4.	Організація публічної влади в державі: територіальний аспект, форми її здійснення	6	-	-	6
5.	Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах	6	-	2	4
6.	Конституційно-правовий статус глави держави в зарубіжних країнах	8	2	2	4
7.	Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах	7	2	-	4

8.	Конституційні засади судової влади в зарубіжних країнах	7	2	-	4
	Всього по загальній частині змістовний модуль 2	52	10	6	36
	Особлива частина				
9.	Основи конституційного права Великої Британії	4	-	2	2
9.	Основи конституційного права США	6	2	2	2
10.	Основи конституційного права Франції	6	2	2	2
11.	Основи конституційного права ФРН	6	2	2	2
12.	Основи конституційного права Італії	6	2	2	2
13.	Основи конституційного права Швейцарії	6	2	2	2
14.	Основи конституційного права КНР	4	-	2	2
	Всього по особливій частині	38	10	14	14
	Всього по курсу	90	20	20	50

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

Загальна частина

Тема 1. Конституційне право як галузь права зарубіжних країн, як наука і навчальна дисципліна

Поняття конституції, її функції. Історія виникнення конституцій. Види і форми конституції. Об'єкт конституційного регулювання. Юридичні властивості конституції. Особливості суб'єктів порядку прийняття, зміни та відміни конституції.

Поняття і предмет конституційного права як галузі права зарубіжних країн. Місце конституційного права в системі права зарубіжних країн. Особливості і види конституційно-правових норм.

Джерела конституційного права: нормативно-правові акти, правові звичаї, судовий прецедент, доктрина, релігійні джерела. Принципи конституції.

Дія конституції: у часі, просторі, за колом осіб.

Метод конституційного права: дозволу, зобов'язання, заборони, диспозитивний метод.

Поняття, предмет, функції і методи науки конституційного права зарубіжних країн.

Конституційне право зарубіжних країн як навчальна дисципліна. Її система і значення для підготовки правознавців.

Тема 2. Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах

Зміст і співвідношення понять «людина», «особа», «громадянин».

Поняття і елементи правового статусу людини і громадянина. Основи правового статусу людини і громадянина як конституційно-правовий інститут. Загальновизнані принципи правового статусу людини і громадянина в сучасному світі. Принципи правового статусу людини і громадянина в недемократичних державах.

Поняття конституційних прав, свобод обов'язків людини і громадянина. Співвідношення «права» і «свободи». Конституційні, основні і галузеві права. Способи формулювання прав і свобод в конституціях зарубіжних країн. Особливості закріплення конституційних обов'язків в конституціях демократичних та недемократичних країн.

Еволюція конституційних прав і свобод. Види прав і свобод. Покоління прав людини.

Поняття громадянства. Громадяни, іноземні громадяни, апатриди, біпатриди. Співвідношення «громадянства» та «підданства». Підстави набуття громадянства. Філіація (право «крові» і право «грунту»). Натуралізація. Вимоги до натуралізації. Інші підстави набуття громадянства. Підстави припинення громадянства: вихід, втрата, позбавлення громадянства.

Особливості правового статусу іноземних громадян в зарубіжних країнах. Режими перебування іноземних громадян в зарубіжних країнах: національний, найбільшого сприяння, спеціальний(їх зміст). Інститут притулку в зарубіжних країнах.

Конституційні гарантії прав і свобод. Межі прав і свобод. Конституційні обмеження прав і свобод.

Міжнародні стандарти правового статусу людини і громадянина. Інститут омбудсмана в зарубіжних країнах.

Тема 3. Форми державного правління і державні (політичні) режими в зарубіжних країнах

Поняття і класифікація форм правління.

Державний і політичний режим. Їх види і ознаки.

Монархія і її види. Абсолютна монархія. Дуалістична і парламентарна монархія. Нетрадиційні види монархії: монархія з елементами виборності, теократична монархія.

Поняття республіки. Її головна відмінність від монархії. Президентська, парламентські республіки. Змішані республіки.

Тема 4. Організація публічної влади в державі: територіальний аспект, форми її здійснення

Поняття територіальної організації публічної влади в державі. Політико-територіальний і адміністративно-територіальний устрій, їх співвідношення. Форми територіального устрою. Співвідношення федералізму та унітаризму.

Поняття федералізму. Види федерацій. Проблеми розмежування компетенції між федерацією та її суб'єктами.

Поняття унітаризму. Види унітарних держав. Регіоналістична держава.

Зміст принципу народного суверенітету. Поняття представницької та безпосередньої демократії.

Поняття, соціальні функції та види виборів в зарубіжних країнах. Виборче право: поняття і принципи. Виборчий процес і його елементи. Виборча система: поняття і види.

Референдум: поняття, види, Правова регламентація призначення, організації, проведення та визначення результатів референдумів в зарубіжних країнах. Правові наслідки референдуму.

Інші види народних голосувань.

Тема 5. Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах

Принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову – основа організації та діяльності державного апарату в сучасних зарубіжних країнах. Система стримувань і противаг.

Загальна характеристика інституту парламенту. Парламент і парламентаризм.

Парламенти як органи законодавчої влади в зарубіжних країнах. Їх конституційний склад, порядок обрання і строк повноважень. Конституційні підстави дострокового припинення повноважень парламенту.

Структура та внутрішня побудова палат парламенту в зарубіжних державах. Керівні органи парламенту. Парламентські фракції. Порядок формування і компетенція комітетів, тимчасових

спеціальних і тимчасових слідчих комісій парламентів у зарубіжних країнах. Органи при парламенті. Електронний парламент.

Статус депутатів парламентів зарубіжних країн. Несумісність депутатського мандату. Імунітет та індемнітет депутатів. Підстави дострокового припинення повноважень депутатів.

Проблема компетенції та конституційна регламентація повноважень парламентів.

Організація роботи парламентів у зарубіжних країнах. Чергові і позачергові сесії, відкриті та закриті засідання парламентів.

Парламентські процедури. Поняття і стадії законодавчого процесу. Особливості бюджетного процесу в зарубіжних країнах. Вето глави держави і процедура його подолання.

Тема 6. Конституційно-правовий статус глави держави в зарубіжний країнах

Поняття глави держави. Еволюція глави держави у світі. Юридичні форми глави держави.

Юридичний статус монарха і його особливості. Королівські прерогативи.

Президент як глава держави в зарубіжних країнах. Конституційні вимоги до кандидатів у президенти. Порядок обрання, вступу на пост президента, строк його повноважень. Конституційний статус президента в президентських, парламентських та змішаних республіках. Конституційні підстави і процедури дострокового припинення повноважень президента в зарубіжних країнах. Усунення президента з поста в порядку імпічменту.

Тема 7. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжний країнах

Поняття і соціальне призначення виконавчої влади.

Особливості конституційних систем органів виконавчої влади в окремих зарубіжних країнах.

Уряд у системі органів виконавчої влади. Конституційні засади формування уряду і особливості призначення на посаду глави уряду в різних країнах. Характеристика парламентської та позапарламентської моделі урядів. Основні моделі структури урядів.

Компетенція уряду та його акти. Делеговане законодавство. Електронний уряд.

Конституційна відповідальність урядів у зарубіжних країнах. Підстави і порядок припинення повноважень уряду, його глави та інших членів уряду.

Тема 8. Конституційні засади судової влади в зарубіжних країнах

Поняття судової влади та її місце у механізмі розподілу влад.

Система і організація судової влади. Конституційні принципи правосуддя в зарубіжних країнах.

Система органів правосуддя і порядок їх формування. Суди загальної юрисдикції. Органи конституційної юстиції. Спеціалізовані суди.

Конституційний статус суддів.

Прокуратура й адвокатура в зарубіжних країнах.

Змістовний модуль 2

Особлива частина

Тема 9. Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії

Загальна характеристика і джерела британської конституції.

Особливості регулювання прав людини і громадянина в конституційному праві Великої Британії. Види конституційних прав, свобод і обов'язків. Британське громадянство та режим іноземців.

Партії і партійна система.

Загальна характеристика форми правління Великої Британії.

Правове положення загальнонаціональних органів державної влади: монарх, парламент, уряд і кабінет, судова система. Конституційна реформа .

Територіальний устрій Великої Британії і організація публічної влади в територіальних одиницях.

Тема 10. Основи конституційного права США

Загальна характеристика Конституції США, її джерела і процедура зміни.

Особливості конституційного статусу людини і громадянина в США. Види конституційних прав, свобод і обов'язків. Громадянство США.

Партійна система США і її правове регулювання.

Американський федералізм. Федеральний округ і залежні території. Політико-адміністративний устрій штатів.

Конституційний статус органів і установ публічної влади. Форма правління США. Конгрес США. Президент. Судова система. Місцеве самоврядування і управління.

Тема 11. Основи конституційного права Франції

Конституція 1958 р. та інші документи конституційного значення.

Конституційний статус людини і громадянина. Громадянство Франції.

Особливості політичної системи Франції.

Форма правління і державний режим. Президент республіки та його статус. Парламент Франції. Особливості конституційного контролю у Франції.

Структура і повноваження Уряду Консультативні та допоміжні органи, що мають конституційний статус. Судова система.

Організація публічної влади: політико-адміністративний устрій Франції; заморські території та заморські департаменти.

Тема 12. Основи конституційного права ФРН

Загальна характеристика Основного закону ФРН і Конституції земель.

Конституційний статус людини і громадянина. Громадянство ФРН. Обмеження і гарантії прав і свобод людини і громадянина у ФРН.

Партії і партійна система ФРН.

Федеральні органи влади та їх правовий статус. Парламент ФРН. Конституційний статус Федерального Президента. Федеральний уряд. Судова система.

Територіальний устрій публічної влади. Особливості німецького федералізму. Органи місцевого самоврядування.

Тема 13. Основи конституційного права Італії

Загальна характеристика Конституції Італійської Республіки.

Особливості конституційного статусу людини і громадянина в Італії. Громадянство Італії.

Особливості політичної системи Італії. Конституційна реформа.

Конституційний статус органів державної влади. Парламент Італії. Президент республіки. Уряд країни (Рада міністрів). Конституційний суд Італії. Судова влада.

Політико-територіальний устрій. Обласна автономія в Італії. Міське управління і самоврядування.

Тема 14. Основи конституційного права Швейцарії

Загальна характеристика та особливості Федеральної Конституції Швейцарської Конфедерації. Конституції кантонів.

Конституційні права і свободи людини і громадянина: загальна характеристика.

Громадянство Швейцарії. Інститути безпосередньої демократії (обов'язкові та факультативні референдуми, народна законодавча ініціатива).

Органи державної влади. Федеральні збори. Федеральний Президент Федеральна рада та Федеральна адміністрація.

Судова система.

Швейцарський федералізм його особливості. Особливості закріплення місцевого самоврядування у Швейцарії .

Тема 15. Основи конституційного права Китайської Народної Республіки

Загальна характеристика Конституції та конституційного права КНР. Конституційна реформа 2018 року.

Конституційне регулювання прав громадян. Особливості конституційного статусу особи і громадянина. Конституційні обов'язки.

Партійна система КНР.

Форма правління і державний режим. Система і правове положення вищих органів державної влади. Всекитайське зібрання народних представників. Постійний комітет ВЗНП. Голова КНР. Державна рада КНР. Центральна військова рада КНР. Судова система.

Територіальний поділ держави і організація публічної влади на місцях.

П Л А Н И СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 2. Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах (семінар розгорнута бесіда) 2 години

Основні поняття і терміни: права людини, права громадянина, "людина" і "особа" покоління прав людини, міжнародні стандарти прав людини, конституційні обов'язки, множинне громадянство, підданство, філіація, натуралізація, омбудсмен, гарантії прав і свобод, принцип рівності, біпатриди, апатриди, біженці, реадмісія, екстрадиція, дискримінація.

ПЛАН

1. Поняття і елементи правового статусу людини і громадянина.
2. Загальновизнані принципи правового статусу людини і громадянина в сучасному світі.
3. Поняття конституційних прав, свобод обов'язків людини і громадянина. Особливості закріплення конституційних обов'язків в конституціях демократичних та недемократичних країн.
4. Інститут громадянства (загальна характеристика).
5. Особливості правового статусу іноземних громадян в зарубіжних країнах.

Завдання:

- есе по правам людини.

Стислі доповідь з наступних тем:

- теорії прав людини; 4 покоління прав людини; право на евтаназію, смертна кара в різних країнах, регулювання гендерної політики в зарубіжних країнах, питання носіння зброї, види дискримінації, особливості проведення мітингів і демонстрацій в різних країнах, права жінок в мусульманських країнах.
- співвідношення «громадянства» і «підданства»; подвійне чи множинне громадянство в зарубіжних країнах, електронні особи, поняття «кліматичних біженців»;
- конституційні обмеження прав і свобод, міжнародні стандарти правового статусу людини і громадянина;
- проблемні питання щодо статусу біженців, мігрантів в зарубіжних країнах.

Підготовка словника–термінів, презентація інфорграфіки по країнам.

Питання для самоконтролю:

- Яка існує класифікація прав і свобод ?
- Які обов'язки мають громадяни в різних країнах?
- Чим відрізняються права і свободи?
- Які переваги і недоліки має інститут подвійного громадянства?
- Які існують міжнародні стандарти прав і свобод людини і громадянина?

**Тема 4. Організація публічної влади в державі: територіальний аспект, форми її здійснення
(самостійна робота)**

Основні поняття і терміни: територіальний устрій, федерація, асиметрична федерація, конфедерація, унітарна держава, суб'єкти федерації, автономія адміністративна, політична автономія, децентралізація, суверенітет, представницька демократія, пряма демократія, референдуми, виборче право, плебісцит, абсентеїзм)

ПЛАН

1. Форми територіального устрою.
2. Поняття федералізму. Види федерацій. Проблеми розмежування компетенції між федерацією та її суб'єктами. (приклади по країнам).
3. Поняття унітаризму. Види унітарних держав.
4. Зміст принципу народного суверенітету. Поняття представницької та безпосередньої демократії.
5. Виборче право: поняття і принципи. Види виборчих систем.
6. Інститут референдумів в зарубіжних країнах.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- особливості територіальної автономії (приклад країн)
- асиметрична федерація (приклад країн)
- назви суб'єктів федерацій по країнам
- способи розмежування компетенції між федераціями і суб'єктами федерацій (приклади країн).
- розкрийте поняття регіоналістична держава (наведіть приклади).

Інфографіка: федеративні країни і назви суб'єктів федерації,

Інститут референдуму в зарубіжних країнах. Референдуми в Каталонії, Італії, Шотландії, та вихід Великої Британії з ЄС (брекзит).

Складання словника термінів.

Тестування, підготовка порівняльних таблиць, обговорення, дискусія.

Питання для самоконтролю:

- Які є форми державно-територіального устрою?
- Які риси держави вказують на її унітарний устрій?
- Які є способи розмежування компетенції між федерацією і її суб'єктами ?
- Які є системи адміністративного поділу країни?

Тема 5. Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах (семінар - дискусія з елементами аналізу) 2 години

Основні поняття і терміни: розподіл влади, парламентаризм, бікамералізм, депутатський індемнітет, депутатський імунітет, депутатська несумісність, законотворчість, спікер, палати парламенту, комітети, комісії, фракції, кокуси, фракційна дисципліна, імперативний мандат, парламентський контроль, регламенти палат, законодавча ініціатива, кворум, коаліція, метод човника, промудьгація, долання вето, інтерпеляція, депутатський запит.

ПЛАН

1. Загальна характеристика парламенту як органу законодавчої влади . Класифікація парламентів.
2. Склад, порядок обрання, структура парламентів різних країн.
3. Конституційно-правовий статус депутатів.
4. Повноваження парламентів
5. Парламентські процедури. Особливості законодавчого процесу в різних країнах.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- розкрити принцип розподілу влад;
- повноваження палат парламентів різних країн, повноваження спікерів парламентів;
- види парламентського контролю;
- поняття депутатського імунітету;
- законодавча ініціатива в різних країнах;
- інститут розпуску парламенту;
- сучасні назви парламентів світу.

Складання схем стадій законодавчого процесу, порівняльних таблиць щодо повноважень парламентів в різних країнах в залежності від форми правління. класифікація парламентів.

Питання для самоконтролю:

- Який зміст вкладається в поняття "парламентаризм" ?
- Які повноваження мають більшість парламентів світу (в залежності від форми правління)
- Яка різниця в роботі двопалатних та однопалатних парламентів?
- Яка різниця між законотворчим і законодавчим процесом?
- В яких країнах діє імперативний мандат?

Інфографіка: конституційний склад депутатів по країнах з поясненнями (кількість населення територія країни та структура палат парламенту)

Назви парламентів, структура (назви палат)парламентів зарубіжних країн,

Депутатська недоторканність –аналіз по країнах.

Види виборчих систем по країнам – загальні тенденції.

Парламент в президентській та парламентській республіці - **контрольна робота**(елементи аналізу).

Тема 6: Конституційно- правовий статус глави держави в зарубіжних країнах (семінар розгорнута бесіда) 2 години

Основні поняття і терміни: монарх, система престолонаслідування, виборна монархія, колегіальний глава держави ,генерал-губернатор, виборча колегія, президент, імпічмент, вето, представницька функція, арбітр нації, несумісність президентська, промугація, контраcигнація, інаугурація, віце-президент.

ПЛАН

1. Поняття глави держави. Юридичні форми глави держави.
2. Юридичний статус монарха і його особливості закріплення в різних країнах.
3. Президент як глава держави (юридичні форми).
4. Повноваження глави держави як президента і повноваження монарха як глави держави..
5. Конституційні підстави дострокового припинення повноважень глави держави.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- особливості сучасних монархій світу (тенденції)
- особливості форми правління Ватикану, Ірану, Саудівській Аравії, Кувейту, Сватіні (Свазіленд), Малайзії, ОАЄ.
- особливості закріплення монархій в Іспанії, Бельгії, , Монако, Ліхтенштейн, Великої Британії
- статус Президента в парламентських, президентських та змішаних республіках - презентація
- особливості порядку обрання Президента в різних країнах - інфографіка
- вимоги до кандидата в Президенти в різних країнах
- процедура імпічменту в різних країнах (приклад).
- види вето Президента
- схеми взаємовідносини глави держави з урядом і парламентом

Порівняльний аналіз процедурних, церемоніальних повноважень глав держав в президентських та парламентських республіках – **контрольна робота**

Тестування, складання порівняльних таблиць, презентації.

Питання для самоконтролю:

- Які є юридичні форми глави держави?
- Які є способи обрання Президента?
- Які класичні повноваження має глава держави (як президент так і монарх) ?
- Які відмінності у статусі має монарх як глава держави і президент як глава держави?

- Які конституційні підстави дострокового припинення повноважень президента в різних країнах?

Тема 8. Конституційні засади судової влади в зарубіжних країнах

Основні поняття і терміни: правосуддя, принцип гласності, суддівська незалежність, конституційний статус суддів, мирові судді, спеціалізовані суди, адміністративна юстиція . конституційний суд, суди загальної юрисдикції).

ПЛАН

1. Поняття і соціальне призначення судової влади та її місце у механізмі розподілу влад.
2. Конституційні принципи правосуддя в зарубіжних країнах.
3. Особливості системи і порядку формування органів правосуддя в окремих зарубіжних країнах.
4. Конституційний статус суддів в окремих зарубіжних країнах.

Завдання: презентація судової системи країни за вибором

Стислі доповіді з наступних тем:

- вимоги до кандидата у судді в різних країнах
- європейська та американська моделі конституційного суду (порівняти)
- особливості конституційного контролю у Франції
- особливості судової системи в мусульманських країнах
- прокуратура і адвокатура в системі органів зарубіжних країн
- суд присяжних, мирові судді в зарубіжних країнах (дискусія)

Тестування, написання схем, порівняльних таблиць щодо моделей судової системи.

Питання для самоконтролю:

- Яке місце займає судова влада в системі розподілу влад?
- Які принципи правосуддя закріплені в більшості конституціях?
- Які особливості мають країни щодо формування системи судів?
- Які види спеціалізованих судів є в зарубіжних країнах?

Тема 9. Основи конституційного права Великої Британії (семінар дискусія з елементами аналізу) 2 години

Основні поняття і терміни: Велика хартія вольностей, Білль про права, Habeas Corpus Act, статути, судовий прецедент, конституційний звичай, доктринальні джерела, палата громад, підданство, палата лордів, спікер, пери, лорд-канцлер, графства, округи, громади. опозиція, система престолонаслідування, кабінет, лейбористська партія , консервативна партія)

ПЛАН

1. Загальна характеристика і джерела британської конституції.
2. Особливості регулювання конституційного статусу людини і громадянина.
3. Конституційний статус монарха.
4. Парламент Великої Британії (структура, повноваження) Конституційна реформа.
5. Уряд і кабінет. Делеговане законодавство.
6. Судова система.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- громадянство Великої Британії способи набуття;
- конституційна реформа Великої Британії 2009 р.;
- конституційні звичаї;
- партійна система Великої Британії;
- особливості виборів парламенту(виборча система, порядок розпуску парламенту);
- референдуми в Шотландії його особливості;
- референдум щодо виходу з ЄС (брекзит);
- реформа місцевого самоврядування , порядок обрання мера Лондона.

Тестування, комп'ютерна презентація щодо особливостей законодавчого процесу парламенту Британії схема – система органів виконавчої влади, конституційні акти Великої Британії.

Питання для самоконтролю:

- Які особливості має Конституція Великої Британії?
- Які особливості форми правління Великої Британії?
- Які особливості має територіальний устрій країни ?
- Які особливості формування Уряду Великої Британії?

Тема 10. Основи конституційного права США (семінар розгорнута бесіда) 2 години

Основні поняття і терміни: «жива» конституція, білль про права, республіканська форма правління, поправки до Конституції, свобода слова, демократія, штати, конгрес, віце-президент, губернатор, державний секретар, графства, шериф, лобізм, колегія виборщиків, двопартійна система, кишенькове вето, президентська республіка, пряме президентське правління, американський федералізм, республіканці, демократи, американська модель конституційного суду, процедура імпичменту.

ПЛАН

1. Загальна характеристика Конституції США, її джерела і процедура зміни.
2. Особливості закріплення правового статусу людини і громадянина в США.
3. Американський федералізм. Федеральний округ і залежні території. Політико-адміністративний устрій штатів.

4. Конституційний статус законодавчої влади США.
5. Судова система. США.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- особливості обрання Президента США;
- набуття громадянства США;
- особливості місцевого самоврядування в штатах;
- розмежування повноважень між федерацією і штатами;
- повноваження Верховного Суду США;
- особливості ратифікації і поправок до Конституції США.

Вирішення задач, тестування, складання схем, презентація творчих робіт.

Питання для самоконтролю:

- Якою є структура Конституції США?
- Які особливості має процедура виборів Президента США?
- Яка система стримувань і противаг між гілками влади діє в США?
- Який порядок формування Сенату США, його повноваження?
- Які особливості має судова система США?

**Тема 11. Основи конституційного права Франції
(семінар дискусія з елементами аналізу) 2 години**

Основні поняття і терміни: П'ята республіка, свобода рівність та братерство, декларація прав людини і громадянина 1789р, Хартія про навколишнє середовище, національні збори, ордонанси, конституційна рада, рада міністрів, державна рада, контрасигнація, економічна і соціальна рада, префект, заморські території, джунта, департаменти, комуни)

ПЛАН

1. Характеристика Конституції Франції.
2. Конституційний статус людини і громадянина. Громадянство Франції.
3. Президент республіки та його статус.
4. Законодавча влада Франції (характеристика парламенту).
5. Характеристика судової системи .
6. Особливості конституційного контролю Франції. Повноваження Конституційної Ради.
7. Місцеве самоврядування. Мер Парижа.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- порядок набуття громадянства Франції;
- порядок проведення мітингів і демонстрацій;

- адміністративний устрій Франції; заморські території та заморські департаменти;
- особливості роботи уряду Франції. Делеговане законодавство;
- особливості виборчої системи (парламентські вибори);
- особливості статусу Президента Франції;
- особливості здійснення конституційного контролю у Франції.

Тестування, вирішення задач з посиланням на статті Конституції Франції, складання схеми: система органів влади Франції, судова система..

Питання для самоконтролю:

- Які нормативні акти складають Конституцію Франції ?
- Яке місце займає Президент в системі органів державної влади Франції?
- Яка система органів місцевого самоврядування?
- Чи має право Уряд ухвалювати ордонанси ?
- Які повноваження має Конституційна Рада Франції?

Тема 12. Основи конституційного права ФРН (семінар розгорнута бесіда) 2 години)

Основні поняття і терміни: основний закон, парламентська республіка, землі, бундестаг, бундесрат, федеральний президент, федеральний канцлер, коаліція, бургомістр, конкуруюча компетенція , конструктивний вотум недовіри.

ПЛАН

1. Загальна характеристика Основного закону ФРН і Конституції земель.
2. Конституційний статус людини і громадянина. Громадянство ФРН. Обмеження і гарантії прав і свобод людини і громадянина у ФРН.
3. Федеральні органи влади та їх правовий статус.
4. Особливості судової системи ФРН.
5. Особливості німецького федералізму. Органи місцевого самоврядування.

Завдання:

Стислі доповіді з тем:

- особливості порядку прийняття Конституції ФРН;
- особливості закріплення прав і свобод в Конституції ФРН;
- громадянство ФРН, правовий статус іноземців і біженців;
- особливості формування парламенту ФРН, статус депутата;
- повноваження Федерального Конституційного Суду;
- повноваження канцлера, конструктивний вотум недовіри;
- статус земель; особливості партійної системи ФРН.

Тестування, складання схеми щодо органів державної влади ФРН, системи судової влади, презентація.

Питання для самоконтролю:

- Які особливості має політична система ФРН?
- Які різні види управління місцевого самоврядування передбачено в ФРН?
- Яка нетипова форма відповідальності Канцлера закріплена в Конституції?
- Які риси вказують, що ФРН є парламентською республікою?
- Що означає "конкуруюча компетенція" ?
- Які особливості має судова система ФРН?

**Тема 13. Основи конституційного права Італії
(семінар -дискусія з елементами аналізу) 2 години**

Основні поняття і терміни: (палата депутатів, сенат республіки, сенатори, регіоналістична держава, вища рада магістратури, державна рада, національна рада економіки і праці, провінції, області, спеціальний статус, автономія, народна ініціатива, комуни, джунта).

ПЛАН

1. Загальна характеристика Конституції Італії. Форма правління і державний режим.
2. Особливості конституційного статусу людини і громадянина.
3. Парламент Італії. (порядок обрання , повноваження).
4. Президент республіки та уряд.
5. Характеристика судової системи Італії.
6. Особливості місцевого самоврядування в Італії. Конституційна реформа.

Завдання:***Стислі доповіді з наступних тем:***

- особливості автономії в Італії;
- референдуми в Італії ; народна ініціатива;
- правовий статус біженців в Італії;
- набуття громадянства Італії;
- особливості обрання Президента Італії;
- партійна система, формування коаліційного уряду в Італії;
- конституційний референдум 2016 року.

Тестування, вирішення задач (посилання на Конституцію Італії).

Питання для самоконтролю :

- Які особливості має політична система Італії?
- Які особливості має процедура обрання Президента Італії?
- Чи може Уряд Італії ухвалювати рішення, які мають силу закону шляхом делегування?
- Визначте як співвідноситься адміністративно-територіальний поділ і система місцевого самоврядування в Італії?
- Чи мають права громадяни винести на розгляд парламенту законопроекти?

Тема 14. Основи конституційного права Швейцарії (семінар дискусія з елементами аналізу) 2 години

Основні поняття і терміни:(кантони, полу-кантони, Швейцарська конфедерація, конституції кантонів, комуни, Союз, народна законодавча ініціатива, обов'язковий і факультативний референдуми, Національна Рада, Союзна Рада, Рада кантонів, Президент Конфедерації)

ПЛАН

1. Загальна характеристика та особливості Федеральної Конституції Швейцарської Конфедерації.
2. Конституційні права і свободи людини і громадянина: загальна характеристика
3. Система органів державної влади.
4. Судова система. Конституційний статус судів.
5. Швейцарський федералізм.

Завдання:

Стислі доповіді з наступних тем:

- набуття громадянства кантонів Швейцарії,
- частковий перегляд конституції,
- інститут референдумів(предмет, питання які виносяться на черговий референдум поточного року),
- обов'язки громадян Швейцарії,
- конституції кантонів,
- судовий конституційний контроль в Швейцарії,
- статус державної мови (особливості),
- питання генної інженерії в конституції Швейцарії.

Складання схеми – система органів державної влади, таблиць, комп'ютерна презентація щодо референдумів.

Питання для самоконтролю:

- які мови мають державний статус на території Швейцарії ?
- Коли була переглянута Конституція Швейцарії?
- Чи є посада Президента і на який строк він обирається?
- Які особливості має федералізм в Швейцарії (розмежування повноважень між кантонами?
- Яка є система гарантій прав і свобод людини і громадянина в Швейцарії ?

Тема 15. Основи конституційного права Китайської Народної Республіки (семінар розгорнута бесіда) 2 години

ПЛАН

1. Загальна характеристика Конституції КНР. Конституційна реформа 2018 року.

2. Особливості конституційного статусу особи і громадянина. Конституційні обов'язки громадян КНР.
3. Форма правління і державний режим КНР.
4. Судова система.

Завдання:

- Обговорення змін до Конституції та військової реформи в КНР.
- складання схеми: система органів державної влади КНР.

Стислі доповіді з тем:

- громадянство КНР.
- особливості закріплення прав і свобод в Конституції КНР.
- політична система КНР, статус голови КНР.
- Комуністична партія Китаю.
- Постійний комітет ВЗНП. Центральна військова рада КНР.

Питання для самоконтролю:

- Охарактеризуйте специфіку правової системи Китаю.
- Чи є посада президента в КНР?
- Яка кількість депутатів в законодавчому органу КНР (його назва)
- Чи є орган конституційного контролю в КНР?
- який новий антикорупційний орган створено в КНР після конституційної реформи 2018 року?
- на який строк може обиратися Голова КНР після змін до Конституції?

Орієнтовні теми рефератів або доповідей:

1. Вибірчі системи у зарубіжних країнах: переваги і недоліки.
2. Виникнення та еволюція конституційного права зарубіжних країн.
3. Еволюція британської Конституції.
4. Інститут парламенту: порядок формування, структура і внутрішня побудова палат парламентів в зарубіжних країнах.
5. Компетенція урядів та її конституційно-правове регулювання.
6. Конституційний інститут глави держави в зарубіжних країнах.
7. Конституційний інститут парламенту в зарубіжних країнах.
8. Конституційний інститут політичного режиму в зарубіжних країнах.
9. Конституційний інститут референдуму та народної ініціативи в зарубіжних країнах.
10. Конституційний статус депутатів парламентів зарубіжних країн.
11. Конституційний статус монарха в зарубіжних країнах
12. Конституційний статус президента в зарубіжних країнах.
13. Конституційний статус суддів в зарубіжних країнах.
14. Конституційний статус уряду в зарубіжних країнах.
15. Конституційний-правовий інститут виборів в зарубіжних країнах.
16. Конституційні моделі місцевого управління та самоврядування в зарубіжних країнах.
17. Конституційні принципи організації та здійснення правосуддя в зарубіжних країнах.
18. Конституційно-правове регулювання судової влади і судової системи в зарубіжних країнах.
19. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в КНР.
20. Концепція природного права та її втілення в конституціях зарубіжних країн.
21. Нетрадиційні форми правління в зарубіжних країнах.
22. Особливості будь-якого конституційного інституту конкретної країни (за погодженням).
23. Особливості виборів Президента США.
24. Особливості Конституції Великої Британії.
25. Особливості конституційного контролю в зарубіжних країнах.
26. Особливості Основного Закону ФРН.
27. Поняття та конституційно-правове регулювання громадянства в зарубіжних країнах.
28. Порядок роботи парламентів (парламентська процедура) в зарубіжних країнах.

29. Порядок формування, структура та конституційна відповідальність урядів в зарубіжних країнах.
30. Правові гарантії основних прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах.
31. Принцип народного суверенітету та особливості його реалізації в зарубіжних країнах.
32. Принцип розподілу влад у конституційному праві зарубіжних країн.
33. Принципи виборчого права та виборчого процесу.
34. Принципи конституційно-правового регулювання статусу людини і громадянина.
35. Проблема компетенції та конституційна регламентація повноважень парламентів.
36. Система стримувань і противаг за Конституцією США.
37. Принципи і цінності в конституційному праві зарубіжних країн.
38. Принцип верховенства права в конституціях зарубіжних країн.
39. Сучасні тенденції конституціоналізму.
40. Особливості будь-якого конституційного інституту не менше трьох країн (порівняльний аналіз).

ПИТАННЯ НА ЗАЛІК:

1. Поняття Конституції, її сутність і соціальні функції. Особливості порядку прийняття , внесення змін до конституцій.
2. Поняття федералізму. Види федерацій. Проблеми розмежування компетенції між федерацією та її суб'єктами.
3. Загальна характеристика та джерела британської конституції.
4. Види і форми конституції. Об'єкт конституційного регулювання.
5. Поняття унітаризму. Види унітарних держав.
6. Особливості регулювання прав людини і громадянина в конституційному праві Великої Британії.
7. Поняття і предмет конституційного права як галузі права зарубіжних країн.
8. Зміст принципу народного суверенітету. Поняття представницької і безпосередньої демократії.
9. Партії та партійна система.
10. Джерела конституційного права.
11. Поняття та види виборів у зарубіжних країнах.
12. Парламент ФРН.(склад, структура,повноваження, порядок формування).
13. Інститут омбудсмена в зарубіжних країнах..
14. Виборче право: поняття і види.
15. Територіальний устрій Великої Британії.
16. Дія конституції: у часі, просторі, за колом осіб. Порядок зміни Конституції.
17. Виборчий процес і його елементи.
18. Загальна характеристика Конституції США, її джерела.
19. Референдум: поняття, види. Плебісцит.
20. Партійна система США та її правове регулювання.
21. Зміст і співвідношення понять «людина», «особа», «громадянин».
22. Предмет референдуму. Особливості проведення різних видів референдумів в зарубіжних країнах.
23. Американський федералізм.
24. Поняття і елементи правового статусу людини і громадянина.

25. Принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу і судову – основа організації та діяльності державного апарату в сучасних зарубіжних країнах. Система стримувань і противаг.
26. Форма правління США.
27. Загальновизнані принципи правового статусу людини і громадянина в сучасному світі.
28. Загальна характеристика інституту парламенту. Парламент і парламентаризм.
29. Конституція Франції 1958 року та інші конституційні акти.
30. Принципи правового статусу людини і громадянина в недемократичних державах.
31. Парламенти як органи законодавчої влади в сучасних зарубіжних країнах. Їх конституційний склад, порядок обрання та строк повноважень.
32. Форма правління та державний режим Франції.
33. Поняття конституційних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Конституційні способи формулювання прав і свобод у конституціях зарубіжних країн.
34. Конституційні підстави дострокового припинення повноважень парламенту.
35. Президент Французької Республіки та його повноваження.
36. Особливості закріплення конституційних обов'язків в конституціях демократичних і недемократичних країн.
37. Структура та внутрішня побудова палат парламенту в зарубіжних країнах.
38. Особливості конституційного контролю у Франції.
39. Чотири покоління прав людини.
40. Порядок формування і компетенція комітетів, тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій парламентів у зарубіжних країнах.
41. Загальна характеристика Основного закону ФРН і Конституції земель.
42. Поняття громадянства. Громадяни, іноземні громадяни, апатриди, біпатриди. Співвідношення «громадянства» і «підданства».
43. Статус депутатів парламентів зарубіжних країн. Поняття депутатської недоторканності.
44. Обмеження і гарантії прав та свобод людини і громадянина у ФРН.
45. Підстави набуття громадянства в зарубіжних країнах.
46. Проблема компетенції та конституційна регламентація повноважень парламентів.
47. Партії і партійна система ФРН.
48. Підстави припинення громадянства в зарубіжних країнах.
49. Організація роботи парламентів у зарубіжних країнах. Чергові і позачергові сесії, відкриті та закриті засідання парламентів.

50. Конституційні гарантії прав і свобод. Конституційні обмеження прав і свобод.
51. Особливості бюджетного процесу в зарубіжних країнах.
52. Загальна характеристика Конституції Італійської Республіки.
53. Міжнародні стандарти правового статусу людини і громадянина.
54. Поняття глави держави. Юридичні форми глави держави. Еволюція інституту глави держави .
55. Особливості конституційного статусу людини і громадянина в Італії.
56. Особливості процедури обрання Президента Італії.
57. Юридичний статус монарха і його особливості. Повноваження монарха. Королівські прерогативи.
58. Парламент Італії.(склад, структура, порядок обрання, повноваження).
59. Парламент ФРН(склад, повноваження, порядок обрання)..
60. Президент як глава держави в зарубіжних країнах. Конституційні вимоги до кандидатів у президенти.
61. Партії та партійна система в Італії.
62. Монархія та її види.
63. Уряд у системі органів виконавчої влади.
64. Конституційний суд Італії (склад, порядок формування, повноваження).
65. Нетрадиційні види монархії. Виборна монархія.
66. Обласна автономія в Італії.
67. Види референдумів в Швейцарії.
68. Конституційна відповідальність урядів у зарубіжних країнах.
69. Загальна характеристика й особливості Федеральної Конституції Швейцарської Конфедерації. Конституції кантонів.
70. Президентська, парламентська республіки (характеристика).
71. Поняття судової влади та її місце у механізмі розподілу влад.
72. Швейцарський федералізм.
73. Змішані республіки. Нетрадиційні види республіки.
74. Конституційні принципи правосуддя в зарубіжних країнах.
75. Загальна характеристика Конституції та конституційного права КНР.
76. Поняття територіальної організації публічної влади в державі.
77. Політико-територіальний та адміністративно-територіальний устрій, їх співвідношення.

- 78. Конституційний статус суддів.
- 79. Особливості конституційного статусу особи в КНР. Конституційні обов'язки у КНР.
- 80. Співвідношення федералізму й унітаризму.
- 81. Прокуратура й адвокатура в зарубіжних країнах.
- 82. Форма правління та державний режим КНР.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

- Конституційне право зарубіжних країн : підручник / Мішина Н.В., Міхальов В.О., Куранін В.О. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 644 с.
- Малишко М.І. Основи конституційного права Франції / Укр. наук. асоц. Київ, 2001. 18 с.
- Конституція Японії / М.І. Малишко (наук. аналіз та коментар) ; І. Дзюба (пер. з япон.) ; Укр. наук. асоц. Київ, 1995. 24с.
- Левицька Г. Особливості конституційного процесу в арабських державах / Вісн. Львів, ун-ту. (Серія юридична). Львів, 2005. Вид. 41. С. 137.
- Шаповал В.Н. Британская конституция: политико-правовой анализ. Київ, 1991.
- Шаповал В. Конституційне право зарубіжних країн. Академ. курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер. 2018. 464 с
- Стецюк П. Перша конституція Польщі (1791). Спроба прав. аналіз. Астролябія, 2010. 112 с.
- Королева-Борсоди Н.В. Основи конституционного права Швейцарии : учеб.-метод. пособие. Киев : Юстиниан, 2009. 536
- Лафитский В. Конституционный строй США. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Статут, 2011. 351 с.
- Федераліст. коментар до Конституції Сполучених Штатів / А. Гамільтон, Д. Медісон, Д. Джей; пер.з англ. Київ : Сфера, 2002. 542 с.
- Пасловська Н. Конституційна юстиція Федеральної Республіки Німеччини від витоків до сьогодення : монографія. Львів : ПАІС, 2017. 288 с.
- Порівняльне конституційне право : навч. посібник / Савчин М.В. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
- Проблеми сучасної конституціоналістики : навч. посіб. / за заг.ред. А.Р. Крусян та А.А. Єзерова. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
- Проблеми сучасної конституціоналістики : навч. посіб. / за заг. ред. А.Р. Крусян та А.А. Єзерова. Київ : Юрінком Інтер. 2018 .524 с.
- Парламентаризм та законотворення : вибрані лекції / упоряд.: О. Л. Копиленко, Є. Р. Бершеда, Ю. О. Волошин, І. М. Мищак. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017. 498 с.
- Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації / Харківська правозахисна група ; упоряд. О. М. Павліченко. 2-ге вид., випр. та допов. Харків : Права людини, 2017. 472 с.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (у питаннях і відповідях): навчально-довідковий посібник / ред. І.В. Яковюк ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019.124 с.

Рішення Європейського суду з прав людини 2016-2018 / Д.В. Журавльов, С.М. Прилипко, [та інш.]. Київ : ЦУЛ, 2019. 704 с.

Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Харків : Право, 2019. 310 с.

Електронні ресурси:

www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України.

www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України.

www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

URL: <http://catalogue.nplu.org/> – Національна парламентська бібліотека України

Конституційний Суд України | Офіційний вебсайт

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини на офіційному сайті Європейського Суду з прав людини

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 2020 / 2021 н.р.

без змін; зі змінами
(потрібне підкреслити)

протокол № 2 від «24» листопада 2020 р.

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Р.В. Вереща
(Прізвище ініціали)